

## Gyermek a természetben

*Ha most azt gondolja az olvasó, hogy dolgozatom tárgya az iskolai természetjárás, igazából nem téved nagyot. Részben a természetjárás, mert ma már nehéz elképzelni iskolát, amely – különböző formákban – nem biztosítja tanulóinak a természet közvetlen megismerésének lehetőségét. Részben pedig a természetben történő tanítás, nevelés, amelynek hatásait ma még nem tudjuk kiaknázni megfelelő mértékben.*

Írhattam volna azt: „Tanuló a természetben”, de jobbnak láttam a „gyermek” szót használni. Bizonyos vagyok benne, hogy a pedagógus természetben történő tanítása során nemcsak ismereteket ad át, hanem a gyermek teljes személyiségét formálja, alakítja. S a természetben tevékenykedő gyermek átél egy folyamatot, amely közel viszi a természet és a környezet iránti igényességhez.

Ez a folyamat kisiskolás korban elkezdődhet, ha a pedagógus közreműködésével a gyermek meglátja a természetet. Igénye támad arra, hogy megismerje, s amit megismer, amint megismer, úgy megszereti. Ekkor bizonyosak lehetünk abban, hogy megvédi, ha a természetnek szüksége, a gyermeknek pedig lehetősége van rá.

Ha a természetjárás, vagy más, a természetben folytatható tevékenységek helyét keressük az iskolai tevékenységben, a következő kérdések merülhetnek fel:

Jó-e a gyermeknek, ha a természeti sportok valamelyikére neveli, irányítja az iskola?

Jó-e az iskolának a természeti sportok jelenléte? (Alakítja-e az iskola képét ez a tevékenység? Beilleszthetők-e az iskola kereteibe a tevékenység egyes elemei? Ha beilleszthetők, akkor harmonikusan illeszkednek-e a helyi tantervhez? Hogyan kapcsolódnak a természeti sportok a környezetvédelmi programokhoz?)

Építhetők-e kapcsolatok a természetjáráshoz kötődő intézmények (szakszövetségek, erdészetek) és az iskolarendszer között? (Egyáltalán, jelen van ez a szándék?)

Hogyan tud tevékenykedni az iskola, tanulói érdekében, a természetjárás szervezeteiben?

Ahhoz, hogy milyen többletlehetőséget nyújt a pedagógusnak a természetjárás a tanítási-nevelési tevékenységhez, először ismerkedjünk meg – vázlatosan – a sportággal.

A természetjárás nem versenysport. Szakágai közül elsősorban a gyalogos természetjárás felel meg elvárásainknak. Sportági szervezete, létesítményei az utóbbi száz évben alakultak ki, s ezek mindenki számára nyitottak. Bárki egyénileg, illetve bármilyen (nem feltétlenül jogi személyiségű) csoport tagja lehet a Magyar Természetbarát Szövetségnek. A tagdíj tanulóknak évi 40, illetve felnőtteknek 100 forint.

A természetjárás létesítményei közül elsősorban a jelzett utak hálózatát emelném ki. Különbözőbb előképzettség nélkül olvasható turistatérképek mutatják be az úthálózatot a túrázni szándékozóknak. A terepen a jelzett utak követése sem okozhat különösebb nehézséget. Ugyancsak fontos kérdés a szálláshoz jutás: a kulcsos turistaházakat általában természetbarát egyesületek, szakosztályok üzemeltetik, a szállásdíj az MTSZ tagságának egy főre és egy éjszakára 150–300 Ft között van.

A pedagógus munkájához segítséget nyújtanak a különféle – országos és tájegységi – túramozgalmak (Pl: országos a Kék Túra, a Rockenbauer Pál Dunántúli Kék Túra, újabban alföldi kiegészítéssel; tájegységi a Baranyai várak, a Bakonyerdő Ismerője stb.). Lé-

nyegük: a kijelölt útvonalat bármikor, bármennyi idő alatt gyalogosan lehet teljesíteni, a jelzett turista útvonalak segítségével, s bármilyen szakaszokra bontással. A teljesítmény elismeréseképpen jelvényt kapnak a teljesítők.

A tájékozdási tudás felmérésére szolgálnak a tájékozdási túraversenyek. Nehézségi szintjük választható (egy versenyen belül is), az egyszerű turistaút-követéstől a tájfutó-térképpel megvalósítható igen precíz tájékozdásig.

Az utóbbi években egyre népszerűbbé váltak a teljesítménytúrák, amelyek elsősorban a fizikai teljesítményt próbálják ki. Meghatározott távot (20, 30, 50 km-t) lehet meghatározott időn belül teljesíteni ezeken a verseny jellegű túrákon.

Az nyilvánvaló, hogy a természetben zajló tevékenységek megfelelő terepül szolgálnak az ismeretek átadására, a „tananyag teljesítésére”. A természetben történő megfigyelések során mélyebben rögzülnek az ismeretek, az élményszerűség, a tapasztalás során. A természeti jelenségek minden érzékszervvel való megtapasztalása, megfigyelése, mint tanítási mód, nagyon eredményesnek tűnik.

### Miféle „tananyagot” „teljesíthetünk” a természetben?

A természetes környezetbe kilépő ember óhatatlanul találkozik a természet csodáival, így, a szaktudományokra bontás igénye nélkül. Szükségletévé válik a tájékozdási tudás, bizonyos egészségügyi ismeretek stb.

Persze fel kell bontanunk részére a dolgot, hogy az egészet lássuk. Amint a természet csodáit felbontjuk a természettudományos szaktárgyakra, figyelembe véve az életkor sajátosságait, már alakul a tevékenység tanterve. Beláthatjuk, hogy a természetben szerzett tapasztalatok igazolnak bizonyos, az iskolában már megtanult/megtanított dolgokat akár biológiából (pl. hazánk természetes növénytakarója, a növénytársulások, a növényi élet szintjei stb.), akár földrajzból (az időjárástól a kőzetekig), akár a fizika jelenségeiből (a víz körforgása, viselkedése a mészkőben, a mágnesség stb.), akár kémiából (a vízzel kapcsolatos folyamatok, a mészkő, és így tovább). Ugyanezen tapasztalatok aztán megjelenhetnek a tanítási órán is – példaként, hivatkozási alapként, kiindulópontként egyaránt.

*Mit csinál az a tanuló, aki tájékozódni tanul?* Először is egy absztrakciót (a térképet) értelmezi. A jelkulcsok ismeretében előbb-utóbb eljut a készségi szintre, a gyakorlatban használni fogja. Összeveti az absztrakt rajzot (a térképet) a valósággal (a tereppel). Ennek során nézőpontot vált: egy nehezen értelmezhető felülnézetet hasonlít folyamatosan egy természetes oldalnézethez. (Megfigyeléseim azt mutatják, de tájfutó körökben is általános vélemény, hogy ez kb. 10 éves korban sikerül.)

Majd távolságot becsül, később mér a térképen, ezeket átváltja a méretarány ismeretében a terepre vonatkoztatott értékekre. (Matematika: becslés, mérés, mértékegységek, átváltás, arány, arányszám, és sok-sok fejszámolás.)

Aztán megtanulja a nevezetes irányokat, irányszögeket mér, megadott irányba halad (szögmérés, vektor). Végül is képessé válik arra, hogy a térképbe kódolt információkat teljes értékűen leolvassa.

### Összevetés: a Nemzeti Alaptanterv követelményei

(Önkényes válogatás)

Ebben a rövid fejezetben azokat a követelményeket emelem ki a Nemzeti Alaptantervből, amelyek megvalósíthatók a természeti környezetben zajló tevékenység, tanítás, nevelés során. Kiemelten pedig azokat, amelyek szinte csak a természeti környezetben valósulhatnak meg igazán.

Az idézeteket a Nemzeti Alaptanterv Művelődési és Közoktatási Minisztérium megbízásából a Korona Kiadó által 1995-ben kiadott kötetéből idézem. A kiemelések általam történtek.

*Az „Ember és természet” fejezetből:*

„Tanúsítson a tanuló érdeklődést a természet jelenségei, folyamatai iránt. Tudjon ismer(e)tekhez jutni a természeti és technikai környezet jelenségeinek, folyamatainak megfigyelése, mérése, kísérleti vizsgálata és modellezése, illetve az ismeretterjesztő irodalom és a könyvtár használata révén. Legyen képes a természettudományok körébe tartozó különböző problémák felismerésére.” (Vonatkozik minden évfolyamra) 121. oldal

„Tanári irányítással tudjon egyszerű megfigyeléseket és vizsgálatokat végezni.” (1–6 évfolyam) „A természet vizsgálatakor vegye figyelembe, hogy a természet egységes egész, és csak megismerése során tagoljuk részekre.” (7–10. évfolyam)

„Vegye észre a természet szépségeit.” (1–6. évfolyam) „Értékelje a természet szépségeit.” (7–10. évfolyam)

„Vegye észre a valóság és annak képi ábrázolása közötti kapcsolatot. ... Tudjon a térképen tájékozódni, térképvázlatot készíteni.” (1–6. évfolyam) 122. oldal

„Lássa be, hogy környezetének állapota saját egészségére is hatással van, igényelje az egészséges életkörülményeket.” (1–6. évfolyam)

„Ismeretei ébresszék rá, hogy felelős a természet jövőjéért, fenntarthatóságáért, és ezért becsülje meg környezetének értékeit.” (1–6. évfolyam) 123. oldal

„Ismerje a világtájakat, tudja azokat felismerni a valóságban és a térképen.” (1–6. évfolyam) „Tudjon tájékozódni a lakóhelyén és annak környékén.” (1–6. évfolyam) 124. oldal

„Ismerje a környezetében élő növények és állatok elterjedési területét.” (1–6. évfolyam)

„Tudatosuljon benne, hogy a természetről szerzett ismereteinket megfigyelés, vizsgálódás, kísérletezés, mérés útján szerezünk meg.” (1–6. évfolyam) 125. oldal

*A Természetismeret című fejezetben „Részletes követelmények a 4. évfolyam végén”*

*„Fejlesztési követelmények” 127–128. oldal*

„Megismerési módszerek elsajátítása: megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés, folyamatok nyomon követésének képessége.” (A megismerési módszerek alapozása)

„Az élet tisztelete, a természet épsége, ha kell megvédeése iránti igény és pozitív beállítódás.” (Ua. alfejezetben)

„A felszíni formák, felszíni vizek felismerése a valóságban, képi ábrázolás alapján, a térkép jelei szerint.” (Tájékozódási alapismeretek)

„Legyen képes a világtájakat a természetben megmutatni.” (Uo.)

„Térbeli tájékozódás az útvonalrajzok, térképvázlatok alapján (iránytű segítségével is).” (Uo.)

„Irányított megfigyelések a lakóhely környékén.” (Uo.)

„Legyen képes az élőlények főbb jellemzőit megfigyelni, majd elmondani, leírni, lerajzolni.” (Az élő természet alapismeretei)

*A „Földünk és környezetünk” című fejezetből:*

*Általános fejlesztési követelmények, 7–10. évfolyam (153. oldal)*

„Tanúsítsanak felelős környezeti magatartást.”

„2. Ismeretszerzési és -feldolgozási képességek”

„Legyenek képesek pontos megfigyelésekre. Tudjanak önállóan vizsgálni a föld- és környezettudományok megfelelő szempontjai szerint. Vizsgálataik, megfigyeléseik alapján alkossanak véleményt.”

„Legyenek képesek a környezetben történő események, helyzetek bemutatása mellett azok reális értékelésére és indoklására.”

„II. Tájékozottság az ismeretanyagban” 154. oldal

„1. Tájékozottság a környezet anyagairól”

„A) A tanulók legyenek képesek felismerni a leggyakoribb ásványokat, kőzeteket, nyersanyagokat és energiahordozókat, talajokat, a víz és a levegő anyagait jellemző tulajdonságaik alapján.

B) Legyen áttekintésük az ember gazdasági tevékenységét meghatározó természeti, társadalmi, gazdasági környezet tényezőiről.

C) Ismerjék a környezetet károsító leggyakoribb szennyező anyagokat és azok forrásait. Tudják, hogyan csökkenthető vagy szüntethető meg károsító hatásuk.”

„2. Tájékozottság a térben”

„B) Lássák a térkép és a valóság kapcsolatát, értsék az ábrázolás korlátait.”

„4. Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban”

„F) Ismerjék meg az emberi tevékenységek okozta környezetkárosító folyamatokat, azok megelőzésének és megszüntetésének lehetőségeit.” 155. oldal

„5. Tájékozottság regionális és globális kérdésekben”

„A) Alakuljon ki a tanulóknak a hazai tájhoz, a természeti és társadalmi értékeinkhez való kötődés.”

„D) Értsék meg, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes rendszer, melyben az ember természeti és társadalmi lényként él.”

„G) Ismerjék meg a természetvédelem alapvető céljait, nemzeti parkjainkat és természeti értékeinket. Ismerjék meg a környeztkárosodások megelőzésének elveit, főbb módjait, illetve a károsodott tájak természetes állapotának visszaállítási lehetőségeit és korlátait.”



## Példák

A sokféleség nemcsak technikai, hanem tartalmi szinten is megvalósul. A példákban szereplő technikai kérdések:

– a programgazda általános iskola, különféle szintű természetbarát kapcsolatokkal, illetve erdészet;

– a tevékenység egynapos túrákból, vagy turistaházi szállással egybekötött táborozás típusú erdei iskolából áll;

– a tevékenységet a programgazda pedagógus, iskola tervezi, szervezi, illetve vezeti, vagy pedig a tevékenységre specializálódott pedagógus.

– A tartalmi kérdések:

– mindegyik tevékenység része (illetve része lehet) az alakuló helyi tanterveknek;

– mindegyik tevékenység tartalmaz megfeleléseket az eljövendő Nemzeti Alaptantervhez;

– mindegyik tevékenység tartalmaz tananyagot, korosztályokra bontva;

– mindegyik tevékenység tartalmaz olyan tananyagokat, amellyel kiválthat tanítási órákat, így ezen tevékenységek rendszeres iskolanap keretében is megvalósíthatók;

– a tartalmi sokféleség éppen ezen tananyagok változatosságában valósul meg.

### Túra-iskola

(A szerző programja, amely a Bicsérdi Általános Iskola alakuló helyi tantervének elemévé válhat.)

A programban ötödik osztályos tanulók vesznek részt. A Tájékozódás, természetjárás, tájfutás fakultáció keretében ismerkednek meg – szeptembertől májusig – a nagy méretarányú térképek (turista-, tájfutó-, város-, parktérképek) használatával. A programhoz kapcsolódnak tájékozódási, városismereti versenyen való részvételek, illetve más tananyagot teljesítő túrák is.

*A programban ötödik osztályos tanulók vesznek részt. A Tájékozódás, természetjárás, tájfutás fakultáció keretében ismerkednek meg – szeptembertől májusig – a nagy méretarányú térképek (turista-, tájfutó-, város-, parktérképek) használatával. A programhoz kapcsolódnak tájékozódási, városismereti versenyen való részvételek, illetve más tananyagot teljesítő túrák is.*

### Egy túra leírása: (Pécs – Égervölgy – Jakabhegy – Cserkút)

– Az Égervölgy „bejáratánál”, a város szélén látható a természetvédelmi területet jelző tábla. A tábla ábrájának értelmezése után a természetvédelmi terület jelentésének megbeszélése következik. (Mit szabad és mit nem szabad tenni a természetvédelmi területen? Miért szükséges védeni ezt a tájat?)

– Az Égervölgyben levő Delelő-kút forrásnál a víz kóstolása, összevetése a hazáról hozott vízzel. Megfigyelés: a víz kellemesen hűvös, nagyon jó ízű. A tevékenység kapcsán beszélgetés a víz körforgásáról, illetve útjáról a mészkőhegységben.

– Az Égervölgyből kb. 1 km-es, szerpentin típusú ösvény vezet az Égertetőn levő játszótérig. Jól érzékelhető a szerpentin út funkciója. A pihenőben egy félbe vágott almán modellezzük a szerpentin és a meredek, hegyre vezető út különbségét.

– A játszótéren tízóraizás, pihenés, játék, majd kis csoportok kialakítása, a feladatok megbeszélése következik.

– A kis csoportok külön-külön jutnak el a Jakabhegytetőre (kb. 2–3 km-es út). A tájfutótérképek iránt érdeklődők (és ügyesen tájékozódók) külön, 2–3 fős csoportokban, önállóan tájékozódva jutnak el a tetőre (előre megbeszélte, tudásuknak megfelelő mérték-

ben azonosítható útvonalon), akik pedig kevésbé tudnak tájékozódni, a jelzett turistaúton gyalognak fel. (Eltévedés a program 4 évében nem fordult elő.)

– A Jakabhegytetőn a vaskori településsel kapcsolatos ismeretekről hallanak a gyermekek, majd a vaskori temető maradványait figyelhetik meg (halomsírok, ásatásnyomok). Felidézik a régészek munkájáról már tanultakat. Foglalkozunk a középkori kolostorrommal – hangsúlyozva a vaskor – középkor közötti időbeli, népességbeli különbségeket.

– A Zsongorkő a túra egyik legszebb pontja. Jó időben látható a Pécsi-síkság egésze, a Villányi-hegység, de gyakran látni lehet a távolban az Eszék környéki hegyeket. A gyermekek érdeklődését legjobban az kelti fel, ha hazalátnak. Valóban, láthatók innen azok a falvak, ahol a gyermekek élnek. A széles panoráma adja a lehetőséget az iránymérési gyakorlatra. Ezt tájfutó tájolóval végzik a tanulók, általában 1–2 fokos pontossággal (Ezek a tájolók 2 fokos osztásúak, így ez valójában nem számít hibának. Az iránymérés a tájékozódás fakultáció tananyaga). Ezután távolságbecslések következnek, majd a becsült távolságokat összevetik a turistatérképen mért (tényleges) távolságokkal. Végül a Zsongorkő szikláin ülve hallgathatják meg a helyről szóló népmondát.

– Lejebben, a Babás szerköveknél újabb népmonda következik. (Forrás: Rejtett kincsek nyomában, A baranyai nép mondáiból közreadják: dr. Vargha Károly, dr. Rónai Béla, Muszty László, Pannonia könyvek, 4. kiadás, 1995.) A monda meghallgatása után beszélgetés a népmondák keletkezéséről. Igazából itt, a közelről ijesztő, meredek sziklák tetején értik meg a gyermekek, miért talál ki a nép különös történeteket egy-egy földrajzi helyhez.

– Cserkúton egy szépen elrendezett, gondozott falu képét figyelhetik meg a gyermekek. Jól látszik a falu lakóinak a környezettel való törődése: a növények gondozottsága, az egyszerű, nem hivalkodó építmények összhangja a tájjal. Külön élmény az árpádkori templom megtekintése – némi előzetesként a 6. osztályos tananyaghoz.

– A 6. főútnál jelentős különbséget érzékelnek a gyermekek a levegő minőségében. A forgalmas főút szennyezett levegője megdöbbenő a gyermekeknek az egész napi tiszta levegőjű erdő után. A buszra várva szóba jön a növények szennyezést lekötő képessége.

### **Egy erdei iskola program lényeges elemei**

*(A Bicsérdi Általános Iskola tantestületének programja)*

A programot valószínűleg az a felismerés hozta létre, hogy szüksége van a gyermekeknek egy olyan közös együttlétre, amely meghatározó lehet az osztályban tanuló gyermekek hangulatára egész tanévben. Az „Erdei Iskola” programot 3., 5., 7. osztályban, tanév elején valósítja meg az iskola.

A program alapeleme a 3–4 napos turistaházi együttlét. Ez az együttlét biztosítja az osztályfőnöknek a gyermekek nem iskolai környezetben való megismerését, s rengeteg új információt ad a gyermekekről.

Lényeges, hogy az önellátást a gyermekekkel együtt oldják meg a felnőttek (az osztályfőnök és vállalkozó szülők). Az ételkészítés a gyermekek közreműködésével történik, akár konyhai, akár szabadúzi ételek készítéséről van szó. Egy-két nap alatt kialakul a gyermekek között is egyfajta természetes munkamegosztás a favágástól a nyersanyagok főzésre való előkészítésén át a mosogatásig.

A megtanítandó tananyag függ elsősorban a korosztálytól, másodsorban a helytől (a turistaház helyétől). Csak olyan tananyagot célszerű válogatni, amely nem igényli az iskolás szerkezet alkalmazását (az osztályszerűséget, a közlés–befogadás technikát). Az erdővel való ismerkedés a növények vizsgálatával kezdődik, az időjárás, a domborzati formák, a talaj, a vizek megfigyelésével folytatódik, majd a tapasztaltak rögzítésével zárul. (Pl. grafikonszerű ábrák a napi hőingás, a csapadék, stb. ábrázolásával, a gyűjtött falevelek festéklenyomatai, jegyzetek.)

A turistaház helyétől függően rövidebb, hosszabb túrák során dolgozzák fel a gyermekek a pedagógus irányításával az „erdei ismereteket”. A túrák célpontja is változatos: a mecseki turistaházakból az Abaligeti-cseppkőbarlang, az Orfői-tórendszer, ugyanitt a Malommúzeum, a Melegmányi természetvédelmi területen látható mésztufa-lépcsők, a zselici turistaházakból a Sasréti természetvédelmi terület, az ibafai Pipamúzeum, a szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény, a szigetvári Zrínyi-vár.

### Honismereti program a tájékozódásra, a természetjárásra építve (A Pécsi Istenkúti ÁMK Általános Iskolájának programjáról)

A program első két évének részletes kidolgozása ez évben fejeződött be, és a tevékenység az 1996/97-es tanévben 4–5. osztályban indul. A *Strasser Péter* és kollégái által kidolgozott program először a tájékozódást, a tereptant érinti, illetve a térkép értelmezésével kapcsolatos ismereteket. Ezután szerezhetik meg a gyermekek a természetjáráshoz szükséges alapismereteket. Ebben a részben a menetrendek olvasása, a jelzett turistautak használata, a túrázás-táborozás főbb szabályai, a túra tervezése, lebonyolítása kerül terítékre. Így megszerezheti a programban résztvevő gyermek az alapvető túravezetői ismereteket, s egyénileg is képes lesz túrázni.

A második évben kerül sor a program honismereti részére (5–6. osztály). Itt ismerkedhetnek meg a gyermekek Pécs város történetével, műemlékeivel, a közintézményekkel. Külön foglalkozik a program az iskola helyével a városban, illetve az iskola történetével. A város megismerése után a Mecsek hegység sajátosságai következnek. Ekkor kerül szóba a hegység kialakulása, tagolódása, települései, felszíne, éghajlata, növény- és állatvilága. Külön foglalkozik a program a Nyugati-Mecsek érdekességeivel: az Abaligeti-barlanggal, a Jakab-heggyel.

Amellett, hogy a tananyaggal heti egy órában foglalkoznak a tanulók, a programot városismereti séták, tájékozási terepgyakorlatok, túrák, és a második év végén egy többnapos kulcsosházban történő táborozás egészíti ki. Így a természetben végzett tevékenység visszaigazolja az iskolai órákon hallottakat.

### A Mecseki Erdészeti Rt. erdei iskolája

Ez év márciusában alapította meg a Mecseki Erdészeti Részvénytársaság Természetismereti Központját. A Központ az általános iskolai tanterv anyagára épülve lehetőséget nyújt a gyermekeknek környezetük fokozatos megismerésére, egy másfajta szemléletmód kialakítására, a természet szeretetére, tiszteletére, a környezeti problémák fokozatos meggláttatására. Lehetőséget nyújt tehát arra, hogy a gyermekek a természetben tanuljanak a természetről.

A tavaszi időszakban 28 iskola jelentkezett a programra. A tanév végéig 49 osztályt, azaz 1081 gyermeket tudott a Természetismereti Központ fogadni. (A program a felső tagozatosoknak 2 napi, az alsósoknak 1 napi foglalkoztatást biztosít.) A mindennapi tevékenységet főfoglalkozású tanár, *Adorján Rita* vezeti, erdész segítségével. A Mecseki Erdészeti Rt. hosszú távú befektetésnek tekinti a Természetismereti Központot, bízva abban, hogy az itt tanuló gyermekek másként viszonyulnak majd az erdőhöz, a természethez, mint elődeik.

A tényleges program fontosabb sarokpontjai:

- a Mecsek természeti szépségeinek bemutatása;
- az erdő élővilágának vizsgálata;
- az erdőgazdálkodás megismertetése;
- a fakitermelés, fafeldolgozás megismertetése.

A gyermekek az Árpádtetőn levő fogadóépülethez helyijárató autóbusszal mennek. Az épületben megtalálható minden szükséges felszerelés: tv, video, mikroszkóp, vízvizsgá-



lati laborfelszerelés, maggyűjtemény, kitömött állatok. Az ismerkedés után a gyermekek megismerik a napi túra útvonaltervét, majd mindenki megkapja a szükséges felszerelést: turistatérképet, tájolót, növény- és állathatórózt, nagyítót, és a napi programhoz kapcsolódó fogalom-definíciógyűjteményt.

A túra útvonala a Melegmányi-völgybe, természetvédelmi területre vezet. A programban tájékozási ismeretek, a turista útjelzések követése, a fafajok meghatározása a levél, a termés, a kéreg alapján, az erdőre jellemző lágyszárúak vizsgálata, rendszerezése, morfológiája.

A gyerekek csak a száraz, lehullott növényi részeket gyűjtik – a természetvédelmi terület követelményeinek megfelelően. A rovarokat nagyítóval ellátott gyűjtőüvegben vizsgálják, majd szabadon engedik. A vizsgálódást a rovarok sértetlenül túlélnek.

A Melegmányi-völgy mésztufa-lépcsőinél megismerkednek a karszt kialakulásával, a karsztjelenségekkel.

Visszaérkezés után a nap élményeit játékos vetélkedő formájában összegzik.

Általában az egész napi tevékenységre – a komoly vizsgálódás mellett is – jellemző a játékoság. A jól „szereplő”, ügyesen cselekvő, gondolkodó gyermekek fabatkát kapnak, s a legtöbb fabatkát gyűjtőket jutalmak várják. (Védett növényeket, állatokat bemutató képeslapok, könyvjelzők, matricák, plakátok, ezenkívül Süni újság, térképek.)

A tanár megfigyeli azt is, ha egy-egy gyermek valamelyik részterület iránt különösen érdeklődik. Nekik további lehetőségek nyílnak, pl. a madarak iránt érdeklődők részt vehetnek a nyári madárgyűrűző táborban, Sumonyban, a tájékozási, természetjárás iránt érdeklődők beléphetnek a Mecseki Erdészeti Rt. Túraszakosztályába.

Mivel az Árpádtetőn levő Természetismereti Központ elsősorban az iskolai szorgalmi időben működik, a Közép-Zselicben, Sas-réten is létrehozott a Mecseki Erdészeti Rt. egy oktatótermet. Ez elsősorban nyári és hétfégi tábor jelleggel működik. A szálláshelyet Almamelléken egy régi iskolaépületben alakították ki, s innen erdei kisvasút viszi a gyermekeket a sasréti természetvédelmi területhez. Itt az árpádtetőihez hasonló oktatóterem, erdészeti és vadászati kiállítás várja a táborozókat.

A programhoz kapcsolódott a Madártani Egyesület Pécsi Csoportja is. A túrák útvonalán madárodúkat helyeztek el, s előadásokkal segítik a Természetismereti Központ munkáját.

A tavaszi időszak programjain részt vett érdeklődő, kísérő tanárok kérdőíven értékelték a Természetismereti Központ tevékenységét.